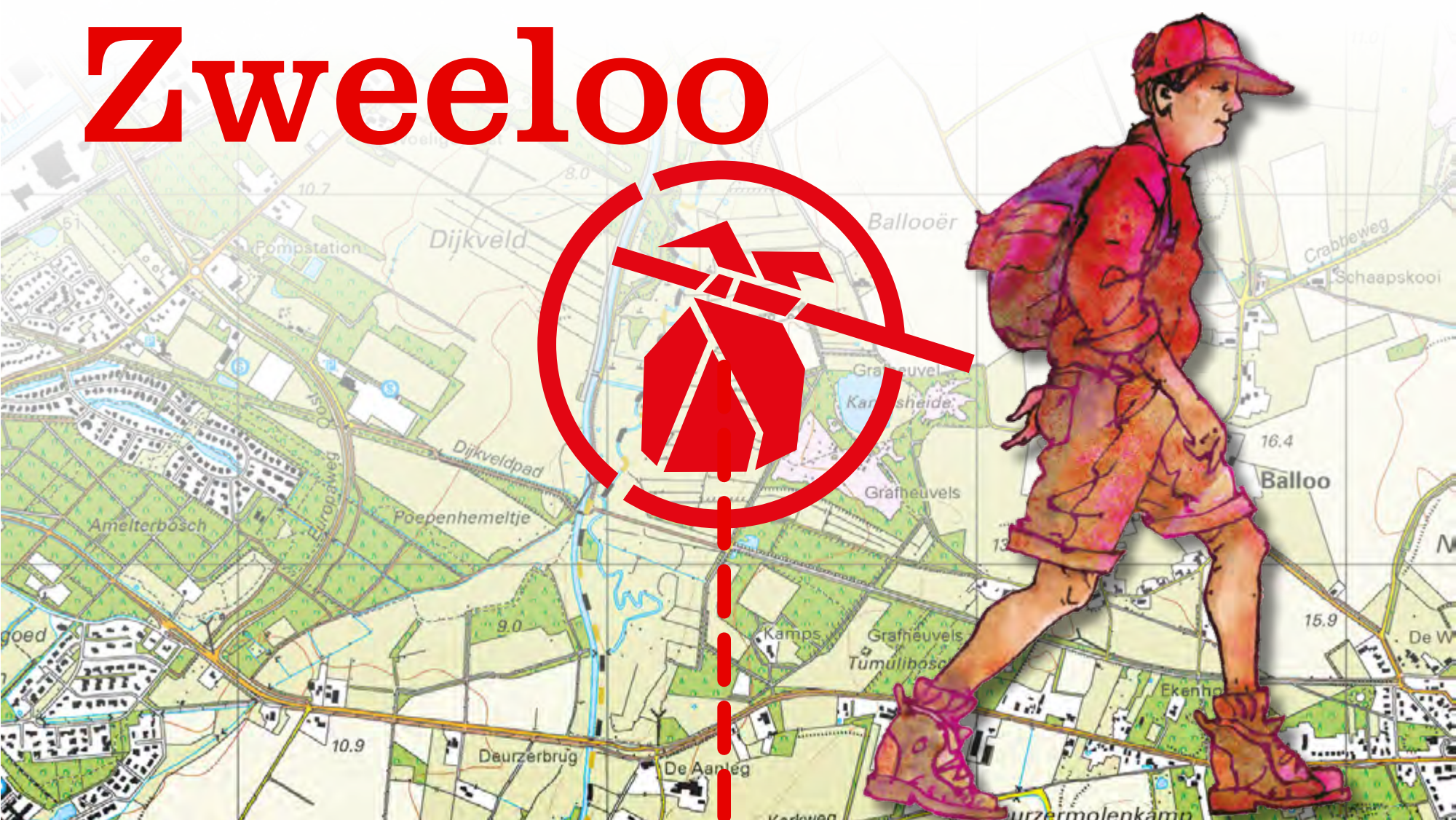

ROUTE K63

Knapzakroute **Oosterhesselen** **Zweeloo**

**19 km wandelen door
onbekend Drenthe**

Welkom in Oosterhesselen en Zweeloo

‘Het inrijden van het dorp was toch zoo mooi. Enorme mosdaken van huizen, stallen, schaapskooien, schuren. Hier zijn de woningen heel breed tusschen eikenboomen van een superbe brons. Toonen in het mos van goudgroen, in den grond van roodachtigen of blauwachtigen of geelachtigen donkere lila-grijzen. Toonen van onuitsprekelijke reinheid in het groen van korenveldjes. Toonen van zwart in de natte stammen, afstekende bij gouden regens van warrelende, wemelende herfstbladeren.’

Zo’n schilderachtige beschrijving móét van een schilder zijn. In dit geval zeker niet van de eerste de beste. Vincent van Gogh beschreef op deze manier een novemberochtend in het dorp Zweeloo. Het was het jaar 1883. Hij schreef deze regels in een brief aan zijn broer Theo. Vandaag maakt u kennis met het kleinschalige esdorpenlandschap van het Zuidenveld. Stoffige paden brengen u over de essen van Oosterhesselen, Aalden, Zweeloo en Benneveld. Vier oeroude Drentse dorpen met monumentale boerderijen. Oosterhesselen en

Zweeloo hebben middeleeuwse kerken. Van Gogh ging even aan de kant van de weg zitten om het kerkje van Zweeloo te tekenen. Kronkelweggetjes brengen u door het beekdal van Aelderstroom en Westerstroom. Zandwegen voeren langs de groenlandjes. U volgt smalle paadjes over de heide. Mooie lanen brengen u door de bossen van De Klencke, een adellijk huis waar de tijd minstens 250 jaar stil lijkt te hebben gestaan. Afwisselender dan hier bij Oosterhesselen en Zweeloo kán het Drentse landschap niet zijn...

FOTO: JOOST DEKKER

Start

Tik op de nummers voor informatie

Algemene informatie

5

Hoe werkt het?

Uitleg over de route en praktische zaken

6

Routekaart + beschrijving

8

Oosterhesselen en Zweeloo om te beginnen

14

Het landschap van Oosterhesselen en Zweeloo

18

Informatie onderweg

23

**De pdf geeft de beste gebruikservaring
in Acrobat Reader of iBooks.**

Algemene informatie

Startpunten

Café Restaurant Deen,
Burg. De Kockstraat 34,
7861 AD Oosterhesselen (punt 1)

[Routebeschrijving via Google.](#)

Bistro Tante Sweel
Hoofdstraat 15,
7851 AA Zweeloo (punt 10)

[Routebeschrijving via Google.](#)

Lengte route 19 km

In tweeën te splitsen:

- Lus Oosterhesselen (12 km) 1-5 en dan naar punt 15.
- Lus Zweeloo (8 km) 10-15 en dan naar punt 5.

Begaanbaarheid paden

Redelijk te belopen in alle jaargetijden.

Honden

Honden toegestaan mits aangelijnd.

Hoe werkt het?

5 Informatie onderweg

- Als er onderweg bijzondere dingen te zien zijn, ziet u op de kaart een rode stip met nummer. U kunt doorklikken naar de beschrijving.
- Aan het einde van de achtergrondinformatie staan soms woorden in het blauw, deze verwijzen naar het [Knapzak ABC](#) waar aanvullende informatie te vinden is.

GPX-track

- Met de track kunt u op uw GPS-apparaat lopen of via een GPX-app op uw smartphone. [Download GPX track](#)

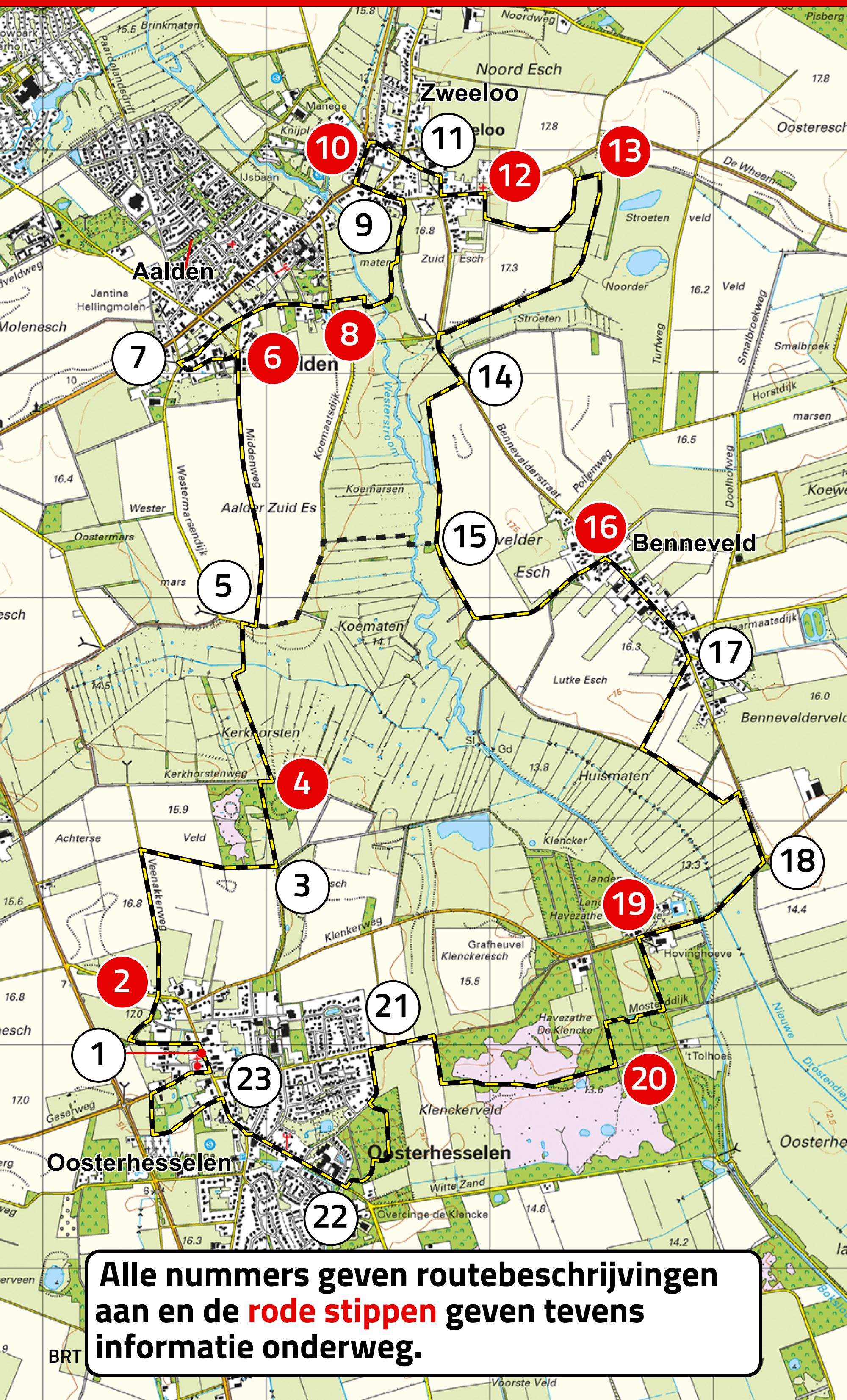
Printen

- Gebruik uw eigen printerinstellingen en zie de [tips](#).

Knoppen start en kaart

- Met de knop **START** gaat u naar de inhoud.
- Met de knop **KAART** kunt u naar de kaart navigeren en weer terug.
- Werkt alleen in Acrobat Reader en iBooks.

Routekaart

Routebeschrijving

1 Voormalig tramstation

- Vanaf Café Deen gaat u linksaf. U passeert de kerk en loopt richting Sleen.
 - Na huisnummer 24 gaat u linksaf over de klinkerweg.
 - Neem hierna het eerste zandpad naar rechts.
-

2 De essen van Oosterhesselen

- U steekt de doorgaande weg over en loopt verder richting Zweeloo.
 - Ga op de kruising rechtsaf de zandweg op.
-

3 Veenakkersweg

- Op de volgende kruising gaat u linksaf.
 - Ga aan het eind van de weg rechtsaf.
-

4 Het Bodenpad

- Na ongeveer 50 meter gaat u linksaf door twee hekken. U volgt het pad door het weiland. Dit is het Bodenpad.
- U gaat twee keer over een bruggetje.
- U verlaat het Bodenpad weer door een hek en gaat rechtsaf.

5 Aalderesch

- Neem nu het eerste pad linksaf dat u over de Aalderesch naar Aalden brengt.
-

6 Aalden, 't anhollen weerd

- Na de eerste boerderij gaat u linksaf.
-

7 Oud-Aalden

- Op de volgende kruising gaat u rechtsaf.
 - Ga op de volgende kruising rechtdoor.
 - Hou vervolgens op de splitsing rechts aan.
-

8 De nieuwe Westerstroom

- Aan het eind van de weg loopt u rechtdoor een smal pad in, Dichtersroute.
 - Na het bruggetje blijft u het pad volgen.
 - Aan het eind van het pad gaat u op de zandweg linksaf.
-

9 Zweeloo

- U komt uit op de doorgaande weg in Zweeloo waar u linksaf gaat.
- Op de driesprong met wegwijzer gaat u richting Emmen.

10 Van Gogh en Liebermann

- Na het café neemt u de tweede weg rechts, Marktstraat.
 - Blijf op de kruising rechtdoor lopen.
-

11 Wheempad

- Op de volgende splitsing blijft u rechtdoor lopen, Wheempad.
 - U komt op een kruispunt uit waar u linksaf gaat.
-

12 Een schilderachtig kerkje

- Tegenover de kerk neemt u de weg rechtsaf langs de parkeerplekken.
 - U houdt in de bocht links aan.
 - In de volgende bocht neemt u linksaf het zandpad.
 - Bij het begin van een klinkerweg gaat u rechtsaf.
-

13 Groenlandjes in de Stroeten

- Later gaat u rechtsaf een boerenpad op.
- Blijf dit pad langs de Stroeten volgen tot de doorgaande weg van Zweeloo naar Benneveld. Steek de weg over en ga op het fietspad linksaf.

14 Westerstroom

- Na ongeveer 250 meter neemt u het zandpad rechtsaf.
 - Hou in de volgende bocht links aan.
 - Na het brede water blijft u dit pad volgen.
-

15 Westersteeg

- Aan de rechterkant ziet u een bruggetje. Blijf rechtdoor lopen.
 - In de volgende bocht wordt het pad een klinkerweg. Hier gaat u linksaf.
-

16 Geen bonen in Benneveld

- Na het plaatsnaambord Benneveld gaat u op de doorgaande weg rechtsaf.
 - Op de driesprong bij de Kampweg blijft u rechtdoor gaan.
-

17 Huismaten

- Na huisnummer 39 gaat u rechtsaf.
- Ga aan het eind op de T-splitsing linksaf, de weg wordt een zandpad.
- Loop door tot de verharde weg.
- Neem daar het naastliggende fietspad rechtsaf tot het eind van de weg.

18 De Klencke

- Steek de weg over en ga op het fietspad rechtsaf.
 - U passeert een brug. Even later ziet u rechts De Klencke liggen.
-

19 Louis XV op het Drentse platteland

- Op de driesprong gaat u linksaf, Oude Tolhuisweg.
 - Aan het eind van het weiland rechts van u, gaat u rechtsaf langs een afsluitbalk het bos in.
 - Aan het eind van dit pad gaat u linksaf.
-

20 De schoonheid van het Klenckerveld

- Vóór het hek gaat u op de kruising rechtsaf.
- Blijf dit pad volgen.
- Na het heideveld komt u bij een akker uit. Het pad maakt een bocht naar rechts.
- U komt op een fietspad uit waar u linksaf gaat.

21 Edveensweg

- Na het plaatsnaambord Oosterhesselen gaat u linksaf, Bergakkers.
 - Ongeveer 50 meter na de bocht gaat u linksaf een bospad in.
 - Op de driesprongen moet u rechtdoor blijven lopen.
 - Ook op de volgende kruisingen gaat u rechtdoor. Blijf steeds zoveel mogelijk rechtdoor lopen.
 - Aan het eind van het pad gaat u nog vóór de bosrand rechtsaf.
-

22 Oosterhesselen

- U komt op de verharde weg uit. Ga hier rechtsaf.
 - Aan het eind van de straat loopt u als het ware rechtdoor, Burg. De Kockstraat.
-

23 Langs kerkhof

- Tegenover huisnummer 45 gaat u linksaf.
- Ter hoogte van de zijingang van het kerkhof slaat u rechtsaf.
- Aan het eind van het pad gaat u rechtsaf en loopt u terug naar het startpunt.

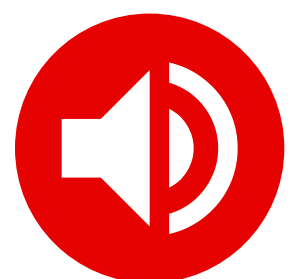
Oosterhesselen en Zweeloo om te beginnen...

FOTO: DRENTS ARCHIEF

De eerst keer dat de naam Oosterhesselen in de geschiedenis opduikt, is in een oorkonde van de bisschop van Utrecht die gedateerd wordt op 1207/1208. De naam werd toen als Oesterhessel geschreven. Het 'Ooster' voor de naam had waarschijnlijk te maken met het feit dat in de buurt van het huidige Darp bij Havelte indertijd al een dorp 'Hesselen' lag. De bisschop liet dus voor alle zekerheid Westerhesselen en Oosterhesselen noteren. Reeds in het jaar 1335 werd Oosterhesselen als apart kerspel vermeld. Vlak daarvoor moet het kerspel afgescheiden zijn van Zweeloo en heeft Oosterhesselen een eigen kerk gekregen.

Luister naar het hele verhaal

Het hart van het dorp

FOTO: JOOST DEKKER

Op het adres Burg. De Kockstraat 12 staat de waarschijnlijk oudste boerderij van Oosterhesselen. Het gebouw is ongetwijfeld ouder dan het gevelsteentje 1812 u wil doen geloven. In de schaapskooi zit nog een stukje muur van leem en stro. Vroeger waren alle boerderijen in het dorp van dit materiaal opgebouwd. De Podagrissen schreven in 1842 dat de boerderijen van Oosterhesselen belangrijke veranderingen hadden ondervonden 'welke zekerlijk 't gerijf en 't gemak der bewoners niet weinig bevorderde'. Vijftig jaar vóór hun bezoek stond er volgens de Podagrissen geen enkel stenen

huis in het dorp: 'Zij bestonden destijds geheel uit hout en leem, welk zamenstel men hier te lande 'wand' noemt. Vóór honderd jaren waarschijnlijk vond men in Oosterhesselen geen enkelen schoorsteen. De rook van den haard voerde een despotiek gezag in de keuken of het woonvertrek en vervulde deszelfs binnenruimte geheel en al.'

BOERDERIJ

FOTO: JOOST DEKKER

Er is een tijd geweest dat toren en koor van de kerk van Oosterhesselen via het schip (midden-gedeelte) met elkaar verbonden waren. In hun huidige vorm moeten de gotische toren en het koor uit de vijftiende eeuw stammen. Het schip van de kerk was lager en ouder dan toren en

koor. De stenen van het ernstig verwaarloosde schip werden in 1628 gebruikt om een westmuur in het koor te metselen.

Bij het startpunt op de hoek van de Burg. De Kockstraat en de Edveensweg staat het monument 'Trambaankruising' van Paul Hulskamp. In 1903 werd de tramlijn van Hoogeveen naar Nieuw-Amsterdam van de Eerste Drentsche Stoomtramwegmaatschappij in gebruik genomen. In 1918 volgde de voltooiing van de EDS-lijn Assen-Coevorden. Beide lijnen kruisten elkaar in Oosterhesselen hetgeen het dorp de bijnaam 'Klein Utrecht' opleverde. In 1947 reed de laatste tram door Oosterhesselen.

Het landschap van Oosterhesselen en Zweeloo

De Knapzakroute Oosterhesselen-Zweeloo voert u door het gave landschap van dit deel van het Zuidenveld. Alle elementen van het esdorpenlandschap vallen hier duidelijk op hun plaats: de essen, de groenlanden langs de beek en de (restanten van de) heidevelden langs de randen van de dorpsgebieden. Ze hebben hun oorspronkelijke karakter óf goed weten te behouden óf ze zijn dankzij de inzet van waterschap en natuurorganisaties de afgelopen jaren in oude luister hersteld. Voorbeelden van het laatste zijn de Westerstroom en de Stroeten bij Zweeloo.

Het gebied van de Knapzakroute Oosterhesselen-Zweeloo wordt gedomineerd door de beek die van noord naar zuid achtereenvolgens Aelderstroom, Westerstroom en Drostendiep heet. Aan weerszijden van de beek liggen zandruggen. Op de beste plaatsen op deze ruggen werden in de middeleeuwen essen aangelegd en ontstonden de welvarende esdorpen.

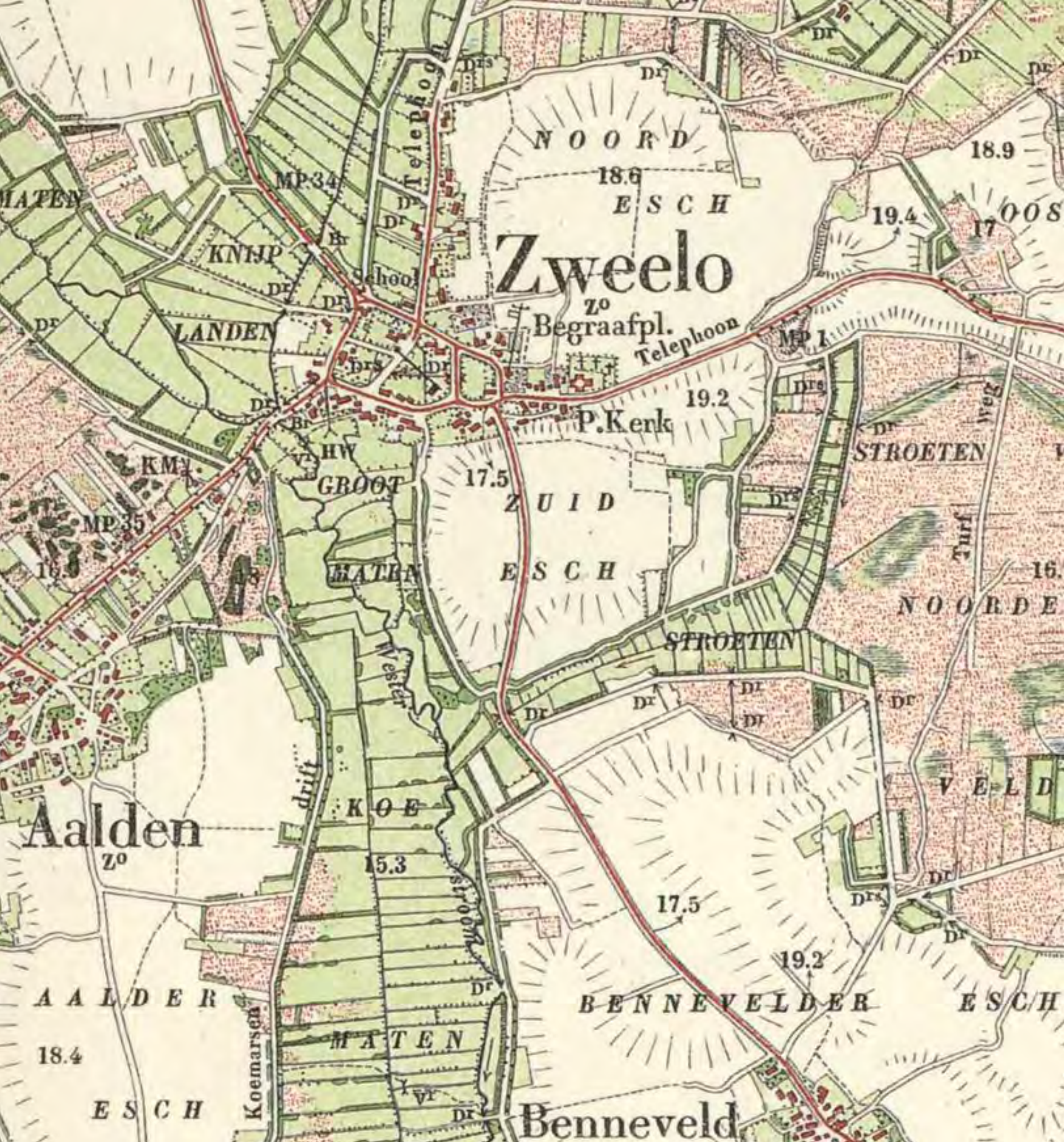

[ES, ESDORP](#)

- De zandrug tussen Oosterhesselen en het ten westen ervan gelegen dorp Gees ligt als een soort schiereiland tussen de beekdalen van het Loodiep en het Drostendiep. Op deze zandrug hadden maar liefst drie dorpen hun essen. Van noord naar zuid waren dat Oosterhesselen, Gees en Zwinderen.
- Gescheiden door een zijdalletje van de Westerstroom liggen ten noorden ervan de essen van de dorpen Meppen en Aalden.
- Langs de oostelijke oever van de Aelderstroom/Westerstroom liggen van noord naar zuid de essen van de dorpen Wezup, Zweeloo en Benneveld.

Centraal in het gebied waar deze Knapzakroute doorheen loopt, ligt ten westen van de Westerstroom het brede beekdalgebied van de Kerkhorsten, de Koematen en de Huismaten. Iets noordelijker liggen ten oosten van de Westerstroom de Stroeten. In beide gevallen gaat het om lagere delen van het veld waar het water zich verzamelde.

Deze kaarten tonen de situatie in Zweeloo en Oosterhesselen rond het jaar 1900. (Beide fragmenten passen niet exact aan elkaar.)

Fraai illustreren de kaarten de kleinschaligheid van het esdorpenlandschap een eeuw geleden met zijn essen (lichtgeel), beekdalgronden (lichtgroen) en veldgronden (lichtpaars). Op allerlei plaatsen in het veld zijn natte laagten ingetekend. Er is op dat moment nog geen sprake van heideontginningen. Alleen rond De Klencke ziet u bos ingetekend dat op dat moment al heel lang onderdeel van het landgoed uitmaakte.

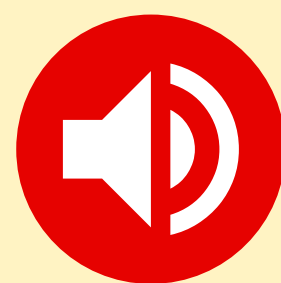
Op de kaart loopt de stoomtramlijn vanaf Oosterhesselen via De Klencke naar Sleen en Nieuw-Amsterdam. De tweede tramlijn door Oosterhesselen was de lijn van Assen via Zweeloo naar Coevorden. Deze lijn kwam pas na de Eerste Wereldoorlog gereed.

Uit 't verleden

Het was vóór het jaar 2000 toen Jan Bos met de winkel aan het Witte Zand in Oosterhesselen stopte. Hij is er in 1935 geboren. Zijn ouders hebben er in die tijd een bakkerij annex kruidenierswinkel. Na de lagere school gaat Jan naar de HBS in Coevorden: 'Omdat het niet zo vlotte, zei mijn vader op een dag: 'Blief maor in hoes, wie hebt wark zat'. Zo ging dat, daar was geen discussie over. Dus kwam ik op mijn zestiende in de bakkerij. In het begin deed ik vooral bestellingen...

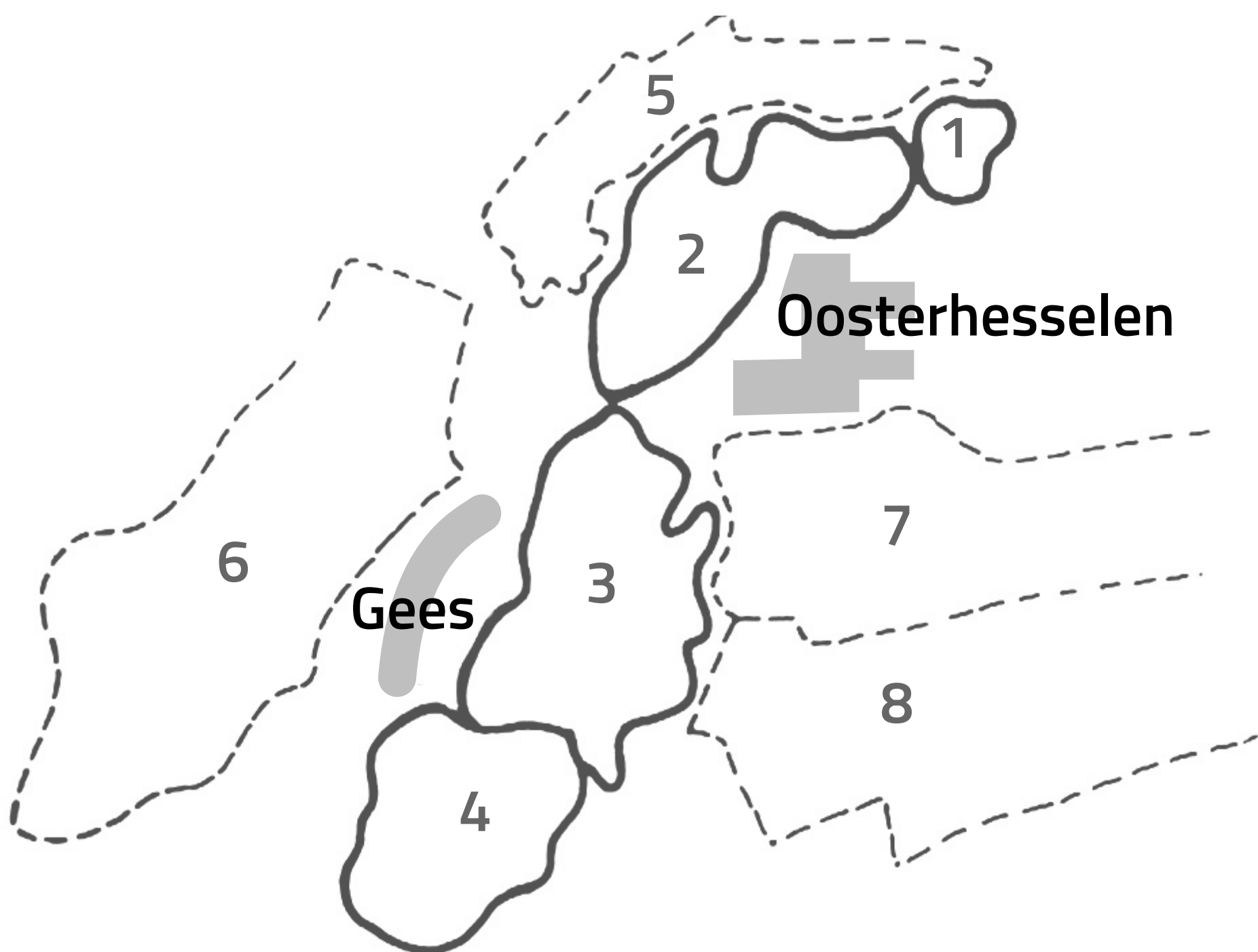
Luister naar het verhaal van Jan Bos

2 De essen van Oosterhesselen

Op de relatief hoge zandrug tussen de dorpen Gees en Oosterhesselen werden in de vroege middeleeuwen vier essen aangelegd. Van noord naar zuid waren dat de Looesch (1), de Molenesch (2), de Geeser Esch (3) en de Zwindersche Esch (4). Iets verder oostwaarts lag de Klenckeresch die net als de Looesch en de Molenesch bij de boeren van Oosterhesselen in gebruik was.

Vorbij de Molenesch brengt de route u over een onontgonnen gedeelte van het Achterste

Veld (5) naar een zijdalletje van de Westerstroom. Dit dal vormde sinds mensenheugenis de grens van Oosterhesselen met de boermarken van Meppen en Aalden. Op het kaartje ziet u verder het Oosterhesselerveld (7) en het Pandijksveld (8), twee andere grote heidevelden van Oosterhesselen. Rechts van het dorp lag verder nog het Klenckerveld waar u aan het eind van de route langs komt. Links op het kaartje ligt het Geeserveld (6) dat zoals de naam al zegt bij de marke van Gees hoorde.

[BOERMARKE, ES, VELD](#)

4 Het Bodenpad

De route brengt u via smalle paadjes en bruggetjes door het drassige zijdalletje van de Westerstroom. Dit gebied heet de Kerkhorsten. Deze oude veldnaam geeft aan dat deze groenlanden vroeger in elk geval gedeeltelijk eigendom van de kerk waren. Het woord 'horst' in de naam wijst op een zandopduiking, een hogere plek in het beekdal. Het pad door de Kerkhorsten is op initiatief van de plaatselijke historische vereniging door Natuurmonumenten gereconstrueerd. Het kreeg de naam Bodenpad. Destijds was het

BREDE ORCHIS - FOTO: HANS DEKKER

de kortste route tussen Oosterhesselen en Aalden. Het pad werd onder andere door de postbode gebruikt om zich snel van het ene naar het andere dorp te verplaatsen.

[VELDNAAM](#)

4 Aalden, 't anhollen weer

De dorpen Aalden en Zweeloo mogen in het alfabet op de grootst mogelijke afstand van elkaar liggen, in werkelijkheid vormen beide oude esdorpen aan weerszijden van de Aelderstroom een unieke twee-eenheid. Het kwam in het oude Drenthe namelijk weinig voor dat twee tegenover elkaar liggende oevers van een beek beide bebouwd waren.

Het dorp Aalden zelf heeft twee gezichten: de nieuwbouw aan de overkant van de Aelderstraat en Oud-Aalden waar de route u doorheen brengt. Oud-Aalden hoort zonder enige twijfel tot de fraaiste oude Drentse esdorpen. Reeds in 1969 werd het een beschermd dorpsgezicht. Oud-Aalden telt maar liefst twaalf rijksmonumenten. Eén van de oudste exemplaren is de boerderij op het adres Oud-Aalden 19. Boven één van de deuren is het jaartal 1654 gegraveerd.

Links aan het begin van het oude klinkerweggetje vindt u op nummer 11 de boerderij 't Hoes van Hol-An die waarschijnlijk ook halverwege de zeventiende eeuw gebouwd is. In die tijd

FOTO: HANS DEKKER

stond de boerderij als Schreuringe erve te boek. Na een grote restauratie in 1965 werd er één van de eerste pannenkoekenboerderijen van Nederland gevestigd. In 1972 bezong de Drentse dichter Roel Reyntjes de lof van Hol-An in een woordspelig gedichtje:

*'Zie holt er het olde in ere,
zodat oez' volk wat holt
dat 't anhollen weerd is'*

BOERDERIJ

8 De nieuwe Westerstroom

Ongeveer op de plaats waar de brug u naar de overkant brengt, verandert de beek van naam: de Aelderstroom wordt hier de Westerstroom. De Aelderstroom ontspringt in het noorden op het Wezuperveld ongeveer ter hoogte van het Oranjekanaal. Voorbij De Klencke gaat de Westerstroom Drostendiep heten. Westerstroom/Drostendiep vormen samen met de ten westen ervan gelegen Geeserstroom/Loodiep het belangrijkste stroomgebied van het Zuidenveld. Ten zuiden van Coevorden gaan Loodiep en Drostendiep samen met het Schoonebekerdiep als Kleine Vecht verder richting de Vecht in Overijssel.

FOTO: ERIC WANDERS

De afgelopen jaren hebben Waterschap Velt en Vecht, de Dienst Landelijk Gebied en de betrokken natuurorganisaties een aantal projecten uitgevoerd om de Aelderstroom/Westerstroom en de Geeserstroom opnieuw in te richten voor waterberging en natuur. Bij de Aelderstroom werden de oevers natuurvriendelijker gemaakt. Verder zijn op enkele plekken vistrappen aangelegd die het voor vissen mogelijk maken om de bovenloop van de Aelderstroom te bereiken. Ten zuiden van de brug die we passeren, heeft de Westerstroom over een lengte van twee kilometer de oude meanders teruggekregen die hij destijds tijdens de 'normalisatie' van de beek verloor. Sinds het begin van de 21e eeuw kronkelt de beek weer net als vroeger door het landschap. Verderop tijdens deze Knapzakroute maakt u er nog uitgebreid kennis mee.

Een belangrijk verschil tussen een kaarsrecht afwateringskanaaltje en een bochtige beek is dat de laatste het water veel langer vasthoudt. Bij de herinrichting heeft de Westerstoom de ruimte gekregen om buiten zijn oevers te treden waardoor het gebied grote hoeveelheden extra water kan bergen. In totaal zijn in het nieuw ingerichte beekdal bijna twintig kilometer aan singels en houtwallen aangelegd om de oude indeling van het gebied terug te krijgen.

[BEEKDAL, NATUURONTWIKKELING](#)

10 Drukke in het dorp

Net als veel andere Drentse esdorpen is ook Zweeloo in de vroege middeleeuwen ontstaan op de overgang van hoger gelegen gronden waarop akkers aangelegd konden worden, en groenlanden in het beekdal. In het woord Zweeloo zitten de woorden 'zwil' (hoger gelegen plek, vgl. zwellen) en 'loo' (bos). Van oudsher was Zweeloo een halteplaats voor de 'Koevordsche postwagen' op weg naar Groningen. Vooral tijdens de jaarmarkten in april en augustus was het in het dorp een drukke van belang. Tijdens één van hun zwerftochten door Drenthe bezochten de drie Podagrissen in 1842

FOTO: ROELOF HUISMAN

ook de Zweeler markt. Ze deden maar liefst twaalf pagina's lang verslag van deze 'gulden oogstdag voor de herbergiers':

'Reeds in den voormiddag is er menig borrel geschonken, klare of bittere of gesuikerde, waarbij de steel van een gebroken Goudsche pijp tijdelijke lepeldiensten verrigt. Is evenwel de drukte der veemarkt voorbij, dan schieten den kastelein bijna handen te kort om alle dorstigen te bedienen. Inzonderheid laten zich hier de jonge maats gelden, die te vergeefs hunne galanterieën verkwistten aan de kermisvierende maagden, doch geen harer mogten bepraten om gemeenschappelijk de feestvreugde te genieten.'

*Uit onverduldigheidt hebben zij amourettes
aangeknoopt met den zoeten anijs of den
kristalhelderen Schiedammer uit des kasteleins
tapkast. Zij hebben, na zoovele mislukte pogingen,
nu 't onherroepelijk besluit opgevat 'vrij-man' te
blijven en zwerven in kleine troepjes rond van
herberg tot herberg.'*

ESDORP

10 De modernisering van een dorp

In 1975 publiceerde mevr. Jo Boer onder de titel *Dorp in Drenthe* een sociologische studie naar de gevolgen van de modernisering op het platteland. Ze bestudeerde de veranderingen in de Drentse samenleving in de dorpen van de voormalige gemeente Zweeloo. In 1950 waren er slechts dertien auto's in de hele gemeente, in 1960 waren het er 110 en in 1970 reeds 411. Eén op de zes inwoners van Zweeloo had op dat moment een auto.

Minutieus legde Jo Boer de veranderingen tussen 1930 en 1970 in Zweeloo vast op het gebied van wonen en werken, het gezinsleven, het onderwijs en de sociale zorg. Ze liet zien hoe de oude Drentse boerensamenleving in enkele tientallen jaren tijd veranderde in een pluriforme samenleving.

COLLECTIE: MARTIN HIEMINK

Socioloog mevr. Jo Boer (1906-1985) was in de jaren vijftig en zestig directeur van Opbouw Drenthe

De individuele 'Zweelers' waren veel minder afhankelijk van de anderen in het dorp geworden. Meer individualisering leidde tot meer individuele vrijheden in het Dorp in Drenthe.

Bovendien was er volgens mevr. Boer sprake van een toenemende 'economisering' van de dorpsleven: dorpsgenoten gingen voortaan zakelijker met elkaar om.

De aloude Drentse naoberhulp, waarbij burenen elkaar hielpen als het nodig was, had plaatsgemaakt voor diensten waar je voor betaalde.

Denk aan de hulp van burens bij geboorte, ziekte en overlijden. Kraamverzorgster, wijkverpleegster en uitvaartondernemer namen hun taken over.

10 Van Gogh en Liebermann

In juli 1882 informeerde een goed geklede Duitse heer in Zweeloo bij het logement van Mensingh (tegenwoordig Bistro Tante Sweel) of hij een paar dagen een kamer kon krijgen.

Hij heette Max Liebermann en hij was kunstschilder, vertelde hij Mensingh. De volgende dag zat de Duitse gast in het dorp te schilderen.

Het bleef niet bij een paar dagen Zweeloo, Liebermann bleef er tot oktober. Hij was die zomer verliefd op het dorp geworden.

Max Liebermann legde in Zweeloo het dorpsleven in heldere kleuren vast. Het beroemdst is zijn schilderij Die Rasenbleiche (het bleekveld).

HET BLEEKVELD VAN MAX LIEBERMANN - COLLECTIE DRENTS MUSEUM

Het Drents Museum bezit er een voorstudie van. Het 'echte' schilderij hangt in Keulen. Liebermann geldt als één van de eerste Duitse kunstenaars die de overgang van het zware realisme naar het lichtvoetiger impressionisme in zijn werk laat zien.

Vincent van Gogh logeerde een jaar later in Nieuw-Amsterdam. Op 16 november 1883 ging hij voor alle zekerheid even in Zweeloo kijken of de door hem bewonderde Liebermann wellicht weer in het dorp was. Toen dat niet het geval bleek, besloot Van Gogh van de nood een deugd te maken. Hij tekende het bleekveldje dat hij van het schilderij van Liebermann kende. Daarna tekende hij het kerkje van Zweeloo met een herder met zijn schapen ervoor.

[Kijk op kunstenaarsdorp Zweeloo](#)

12 Een schilderachtig kerkje

De romaanse dorpskerk van Zweeloo werd in de tweede helft van de dertiende eeuw gebouwd op de plaats van een waarschijnlijk twaalfde-eeuws houten kerkje. Daarmee is de kerk van Zweeloo één van de oudste Drentse kerken. Heel bijzonder is het torentje dat gedekt is met zogeheten schaliën, ofwel eikenhouten plankjes. Deze waren destijds voor een

arme parochie een goedkoop alternatief voor leien of gebakken pannen. Bij een grote restauratie in het begin van de jaren dertig van de vorige eeuw heeft de kerk grotere vensters gekregen. In de zuidgevel kwamen vier ramen. Toen Van Gogh het kerkje tekende, telde die gevel slechts drie ramen.

FOTO: HANS DEKKER

12 De Prinses van Zweeloo

Voordat de Zuidesch van Zweeloo in de middeleeuwen in gebruik genomen werd, heeft schuin tegenover de kerk een rijengrafveld gelegen. Deze begraafplaats moet tussen ongeveer 400 tot 800 na Chr. in gebruik geweest zijn. Dat was de tijd vlak vóór de komst van het christendom naar deze streken en dus vóór de bouw van het eerste houten kerkje van Zweeloo. Overigens werden de oudste kerken vaak in de buurt van 'heidense' gewijde plekken zoals zo'n grafveld gebouwd. Archeologen hebben in de jaren vijftig van de vorige eeuw op de Zuidesch in totaal 110 graven bestudeerd. De meeste graven bleken in west-oost richting te liggen waarbij de doden met het hoofd naar het westen begraven lagen. In één van de graven vonden ze de resten van een vrouw met een linnen gewaad en een wollen mantel.

De vrouw in het graf moet in de vijfde eeuw hebben geleefd. Ze was ruim 1,65 meter lang. Om haar hals droeg ze een snoer van 130 kleine glazen kralen en een snoer van maar liefst 100 barnstenen kralen. Verder hadden de nabestaanden de vrouw kostbare grafgiften mee gegeven, zoals een zilveren ringetje met

FOTO: DRENTS MUSEUM

een amulet van bevertand, een zilveren toiletgarnituur, een bronzen speld in de vorm van een vlinder, dertig grote glazen kralen, een bronzen armband en twee bronzen sleutels. Is het een wonder dat de archeologen haar de 'Prinses van Zweeloo' gingen noemen? De bezittingen van de Prinses van Zweeloo zijn in Assen in het [Drents Museum](#) te bekijken.

[GRAFHEUVEL](#)

START

37

KAART

13 Groenlandjes in de Stroeten

Verstopt tussen de essen van Zweeloo en Benneveld ligt het natuurgebied de Stroeten. Het bestaat uit graslandjes met hier en daar wilgenstruiken en elzen en wat hoge oude eiken langs de beekdalrand. Sinds kort maakt ook het oostelijker gelegen Stroetenveld deel uit van het gebied. De naam 'stroet' gebruiken de Drenten voor lage natte stukken in de heide.

FOTO: BERTIL ZOER

Vroeger waren het geliefde plekken om de koeien te weiden of om als hooiland te gebruiken.

Rond het eind van de jaren zestig heeft Stichting Het Drentse Landschap ingrepen gedaan om de Stroeten weer net zo nat als vroeger te maken door een groot deel van de

dwarsslootjes af te dammen. Door verder het grasland consequent te laten begrazen en regelmatig te maaien verschrompt de bodem. Hoe verder u langs de Stroeten in de richting van de doorgaande Bennevelderstraat loopt, hoe korter de landjes in het bezit van Het Drentse Landschap zijn. Pitrus en brandnetel verraden hier de stukken land waar tot voor

BREDE ORCHIS

kort de boeren nog aardappels verbouwden. Toen Het Drentse Landschap indertijd de Stroeten aankocht, groeiden in een paar perceeltjes zeldzame orchideeën met namen als brede orchis en rietorchis. Ondanks de verwerving van nieuwe percelen in de Stroeten waren de orchideeën op een gegeven moment duidelijk op hun retour. Hydrologisch onderzoek maakte omstreeks 1990 duidelijk waarom dat het geval was. Met name het Stroetenveld ten oosten van het beekdalletje was zo sterk gedraineerd en werd zo belast met meststoffen vanuit de landbouw dat ondanks alle inspanningen in het beekdal de groeiomstandigheden voor de orchideeën voortdurend verder achteruit gingen.

In 2004 wist Het Drentse Landschap een gebied van ongeveer dertig hectare op het Stroetenveld te verwerven. Dit gebied was van oudsher een zogeheten inziggebied voor het beekdal. Het kwelwater dat hier in de bodem zakte, voedde verderop de planten in de Stroeten. Bij de herinrichting van het Stroetenveld werd een aantal oude laagten in het veld weer uitgegraven. Een deel van het gebied is bebost.

[GROENLAND, GRONDWATER, STROET](#)

16 Geen bonen in Benneveld

In de middeleeuwen is Benneveld ontstaan als een dochternederzetting van Zweeloo. Ten zuiden van de Stroeten vonden de mensen van Zweeloo een plek die qua ligging langs de rand van de beek vergelijkbaar was met die van het eigen dorp. Tussen de Stroeten en het nieuwe dorp werd de grote Bennevelderesch aangelegd. Tussen het dorp en de Westerstroom was ook nog plaats voor een kleine es die dus de

KIEVIT - FOTO: JOHAN VOS

naam Lutke Esch ging dragen. In 1534 werden de Stroeten als grens tussen de marken van Zweeloo en Benneveld vermeld. Lange tijd heeft men gedacht dat de dorpsnaam Benneveld te maken gehad moet hebben met het verbouwen van bonen. In een oorkonde uit 1287 werd het dorp namelijk Boneveld

genoemd. Tegenwoordig gaan taalkundigen ervan uit dat de naam afgeleid moet zijn van het Middelnederlandse woord 'bone' ofwel het Germaanse 'bunjo'. Deze woorden duiden op een omheind stuk grond. Ook de dorpsnaam Bunne in de gemeente Tynaarlo zou hiervandaan komen.

Tijdens uw wandeling door Benneveld zal het u opvallen dat het dorp een langgerekte structuur heeft. Feitelijk gaat het om twee oude kernen die in de loop van de tijd met een rij boerderijen aan elkaar gegroeid zijn. In het noorden van het dorp ligt een driehoekige brink met hoge oude eiken en linden. Sinds 1991 heeft Benneveld een beschermd dorpsgezicht.

[ES, ESDORP](#)

19 Louis XV op het Drentse platteland

De Klencke stamt in zijn huidige vorm van rond het jaar 1760. Naar de mode van die tijd werd de havezate toen gebouwd in de bouwstijl die genoemd werd naar de Franse koning Louis XV en verwant was aan de rococostijl.

Niet helemaal duidelijk is wat er in 1760 precies met De Klencke gebeurd is. Is het huis dat er daarvóór gestaan heeft, eerst helemaal af-

gebroken of ging het destijds om een ingrijpende renovatie? Rechtsonder in de voorgevel van de havezate zit een gevelsteen met het jaartal 1670. In 1781 was in de advertentie waarin de familie Von Dongen het huis in de verkoop deed, sprake van het feit dat De Klencke 'voor wenige jaren nieuw, zeer hegt getimmerd' was. De Klencke als zodanig is in elk geval enkele eeuwen ouder. De waarschijnlijk eerste vermelding van het landgoed stamt uit 1482. Er is dan sprake van het goed Klempinge. Maar reeds vanaf 1219 komt ook de naam Klencke als familienaam in Drenthe voor. Onduidelijk is of ene Hermannus Clinke en zijn naamgenoten ook daadwerkelijk in het huis met die naam gewoond hebben. In de zestiende eeuw werd

BRON: DRENTS ARCHIEF

De Klencke bewoond door de Van Welvelde, die toen tot de meest vooraanstaanden in de Drentse ridderschap hoorden. De Klencke is één van de zeven nog bestaande havezates die in 1617 op de lijst met erkende adellijke huizen voorkwamen. Na de Tweede Wereldoorlog werd De Klencke vele jaren als vormingscentrum gebruikt. Sinds 1961 zijn het huis en het landgoed door een legaat van Elisabeth Jacoba Goddard-Van der Wijck eigendom van de Vereniging Natuurmonumenten. Het huis wordt particulier bewoond.

Voorbij het huis brengt de route u door de oude landgoedbossen met eiken en beuken.

Sommige exemplaren hebben de respectabele leeftijd van meer dan driehonderd jaar bereikt. Stelt u zich voor: zulke bomen zijn ouder dan de huidige havezate...

[HAVEZATE](#)

20 De schoonheid van het Klenckerveld

Eeuwenlang waren de heidevelden het domein van de herders en de schaapskuddes. In de eerste helft van de twintigste eeuw is ook hier rond Oosterhesselen en Zweeloo het grootste deel van het veld ontgonnen.

FOTO: KARLA LEEFTINK

Tussen De Klencke en Oosterhesselen maakt u kennis met een oud heidegebied dat de naam Klenckerveld draagt. Eigenaar Natuurmonumenten probeert hier het heideveld open te houden door het door schapen en runderen te laten begrazen. Door elke dag flink door te eten zorgen de dieren voor het parkachtige landschap dat het Klenckerveld tot één van de mooiste heidevelden van Drenthe maakt.

[HEIDEVELD, SCHAAPSKUDDE](#)

START

45

KAART

Een tijd van komen en gaan

Op het Klenckerveld bij Oosterhesselen staan tientallen jeneverbessen (*Juniperus communis*). In dit deel van Drenthe wordt de jeneverbess palm, palmboompje of ook wel palmbossie genoemd. Het natuurterrein ten noorden van het dorp Meppen noemen ze vanwege de vele jeneverbessstruiken simpelweg de Palms. Andere veel voorkomende Drentse namen voor de jeneverbess zijn Damberen en Waogholt.

Luister naar het hele verhaal

Colofon

Teksten: Bertus Boivin

Route advies: Roelof Huisman, Tea Snippe (BOKD)

Cover illustratie: Marcel Leuning

Projectcoördinatie: Hanna Schipper
(Het Drentse Landschap)

Topografie: ArcGIS online en Kadaster/OpenStreetMap

Vormgeving: Smartmobiletour.nl

Deze digitale knapzakroute is mede mogelijk gemaakt door:

Recreatieschap Drenthe

Gemeente Assen

gemeente Tynaarlo

G E M E E N T E

N O O R D E N V E L D

Gemeente Westerveld

G E M E E N T E
MIDDEN-DRENTHE

provincie Drenthe

START

47

KAART

Knapzakroutes

Heeft u genoten van deze wandeling en wilt u nog meer onbekende paden ontdekken?

Download meer routes via

www.eindjeomindrenthe.nl

en kijk voor aanvullende informatie op

www.knapzakroutes.nl.

Volg ons op:

Het Drentse Landschap

